

Slægts – Tidende

for
Trekantområdet

Udgiwet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 30

April

Sæson 2013/14

Bestyrelse

- Formand:** Jesper Ratjen, Majvænget 66, 6000 Kolding
☎ 7551 8063, e-mail: j.ratjen@stofanet.dk
- Næstformand,
redaktør:** Kai Aurbo, Borggårdsparken 38, 7080 Børkop
☎ 7586 8315, e-mail: kaiaurbo@gmail.com
- Kasserer,
bladudvalg:** Jonna Qvortrup, Prangervej 82, 7000 Fredericia
☎ 7592 9678, e-mail: jonnaqvortrup@hotmail.com
- Sekretær:** Niels Thomsen, Agatvænget 7, 7000 Fredericia
☎ 4045 2673, e-mail: aase.niels.thomsen@gmail.com
- Bibliotekar:** Jens Christian Bruun-Toft, Blåkjærvej 16, Erritsø
7000 Fredericia
☎ 7594 0810, e-mail: bruun-toft@mail.dk
- Forlystelsesråd:** Hanne Olsen, Vesterdalsvej 6, 7000 Fredericia
☎ 4041 1879, e-mail: hannejonolsen@gmail.com
- Suppleant:
(Moccamester)** Karen Petersen, Rygårdsvej 4 – 51, 7000 Fredericia
☎ 2323 3550,
e-mail: karen.margethe.petersen@gmail.com
- Suppleant:
(ass. Moccamester)** Ikke besat.

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september-april og ofte i samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik III's Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægtssnak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med ”medlemmernes 10 minutter”, hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips osv. Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne og der vil altid være hjælp at hente til tydning af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te ”ad libitum” 5 kr.

Medlemskab (incl. abonnement på ”Slægts - Tidende” og ”Slægten”)
pr. år 190 kr. – par 260 kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter 35 kr. pr. foredrag.

<http://www.trekanten-slaegt.dk>

WEB – master: Kai Aurbo.

Seneste medlemsmøder.

Alle referater fra møderne finder du i sin fulde længde på foreningens hjemmeside:
www.trekanten-slaegt.dk

Referat fra medlemsmøde den 9. december 2013.

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet. 40 medlemmer deltog.

Af Niels Thomsen, sekretær.

Tema: ”Med tog og damper i 16 timer” ved Erik Kann, seniorkonsulent, Kennedy Centret, København.

Meddelelser:

Der bliver stadig solgt lidt af de overskydende bøger fra bogauktionen. Der er stadig numre af ”Vejle amts årbog” til salg, samt lidt andet. Vejle amts årbog har fra 2009 skiftet navn til ”Lokalhistorie fra Sydøstjylland”

”10-minutter” om torpedostation:

I medlemmernes 10 minutter fortalte Leif Horsmark om en forespørgsel, der gik på, at der havde været en U-bådsbase omkring Als. Sagen har været omtalt i DR’s udsendelse ”Kyst til kyst”

Forskning på lokalarkiver førte frem til, at der i perioden 1864-1920 og igen under 2. verdenskrig havde været en torpedostation ved byen Hørup Hav, der ligger omkring 6 Km. øst for Sønderborg. Fra torpedostationen havde man foretaget prøveafskydning af torpedoer.

Foredrag: ”Med tog og damper i 16 timer”

Unge Signes store rejse

Herefter tog Erik Kann (billedet) fat på sit foredrag om den unge pige Signe, der var datter af en boghandler i Brønderslev og som skulle til Vallekilde Højskole ved Hørve (mellem Kalundborg og Holbæk).

Hun har nok været spændt på at skulle ud på så lang en tur, som formentlig har været hendes første større rejse alene ud i ”den store verden”. Året var 1901 og dagen den 3. april, onsdag før påske. Samme dag afholdtes det folketingsvalg, som blev anledning til systemskiftet, hvor parlamentarismen blev indført og Venstre dannede flertalsregering efter årtiers Højre-styre. Det er givetvis blevet diskuteret meget på

højskolens sommerhold for piger, som dog ikke fik stemmeret før godt en halv snes år senere, (1915).

Køreplanen kan beskrive rejseruten

Kortlægningen af rejseruten var foretaget med udgangspunkt i højskoleprotokollens notat om Signes ankomsttidspunkt kl. 8.30 eftermiddag.

Med hjælp fra Statsbibliotekets beholdning af køreplaner kunne Signes mulige rejserute fastlægges: Tog fra Brønderslev kl 04.32 om morgenen over Nørresundby og Aalborg til Randers og derfra til Aarhus. Fra Aarhus skulle hun på en 4½ times dampfærge-sejllads med hjuldamperen »Dronningen« til Kalundborg. Herfra igen med tog til Holbæk, hvor hun kunne skifte til den få år tidligere (1899) anlagte Odsherredsbane til Hørve. Her blev hun afhentet af højskolens egen hestetrukne vogn for med sin bagage at blive transporteret de sidste 2½ kilometer.

Jernbanenettets udseende

Jernbanenettet var efterhånden blevet udbygget. Hele strækningen København-Korsør var færdigbygget af det private »Det sjællandske Jernbaneselskab« i 1856.

De jydsk-fyenske Jernbaner.
Onsdagen den 16de d. M. vil Jernbanen fra **Nørre-Sundby over Hjørring til Frederikshavn** blive aabnet saavel for Person- som for Godstrafik. Den for denne Banestrækning gjældende Kjøreplan er opslaaet paa alle jydsk-fyenske Jernbanestationer, hvor ogsaa Oplysning om Person-, Kreatur-, og Godstaxterne for den nye Banestrækning vil kunne erholdes.
Aarhuus, den 9de August 1871.

Så fik Vendsyssel også sin jernbane

På Storebælt blev sejlsmakkerne i 1858 afløst af dampskibet »Mercurius«. På Fyn og i Jylland var det det private »Det danske Jernbane-Driftsselskab«, som byggede jernbaner. Århus-Randers (1862), over Fyn til Middelfart (1865) og til Strib (1866), hvorfra et hjuldampskib fra samme år klarede overfarten til Fredericia, som også i 1866 fik jernbaneforbindelse til grænsestationen Vamdrup. I 1867 blev selskabet overtaget af Staten med navnet »Jydsk-fyenske Jernbaner« og udbygningen fortsatte med Randers-Ålborg (1869) og

Nørre Sundby-Hjørring-Frederikshavn (1871). I 1880 overtog Staten også »Det sjællandske Jernbaneselskab« så Staten nu bestyrede landsdelenes hovedjernbanenet. Hele statsbanenettet blev i 1885 samlet i Danske Statsbaner (DSB).

Ud over statsbanestrækningerne blev der fra begyndelsen af 1880'erne etableret mange privatbaner. Her var det ofte driftige folk/sognekommuner der stod bag etableringen. Økonomien i disse baner var oftest baseret på garanti-forpligtelser fra de involverede sognekommuner.

Færgetrafikken

Danmark er, som ørige, meget afhængig af færgerne mellem landsdelene og til øerne.

Der blev af kongen givet privilegier til både færgelav (f.eks. »Helsingør færgelav«) og til enkeltpersoner til at drive færgefart.

Allerede i 1657 var der "regelmæssig" - men stærkt vejrafhængig sejlsmakke-trafik over Storebælt indtil dampskibet »Mercurius« tog over i 1858.

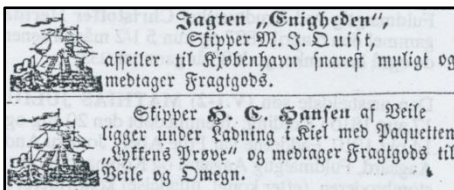
På Aarhus-Kalundborg anvendtes indtil 1833 smækker, sidenhen hjuldampere med post, men de blev udkonkurreret da jernbanen Roskilde-Korsør åbnede i 1856. Signe sejlede med DFDS fra Århus til Kalundborg i 1901.

Færgerne fik efterhånden også jernbanespor, så godsvogne ikke skulle omlades, men kunne køre direkte ind på og ud fra færgerne. Fredericia-Strib i 1872 og Nyborg-Korsør i 1883. I 1929 indsattes den første egentlige bilfærge på Storebælt.

Vandtransport og vejtransport

I århundreder, helt frem til begyndelsen af 1900-tallet, foregik varetransporten i høj grad med skib, som det er naturligt i et ørige. Talrige fragtbådsruter forbandt de danske købstadshavne indbyrdes og med København og de tog også passagerer med, men transport over land kunne jo ikke undgås. (se: Vejle Amts Årbog 1941 s.71f)

Annoncer i Vejle Amts Avis 29. april 1841

Sejlskibstrafikken, som jo var afhængig af vejr og vind, kunne være noget ustabil, men det samme kunne siges om landtransporten, idet egentlige veje ikke eksisterede før i begyndelsen af 1800-tallet.

Allerede omkring 1600-tallet var der blevet anlagt såkaldte "kongeveje" som kun kongen og hans folk måtte

benytte. De blev stort set kun anlagt på Sjælland. Efterhånden blev de dog åbnet for den almindelige befolkning, som hidtil havde været henvist til de såkaldte "alfarveje", som ofte bare var strøg af dybe, hullede hjulspor, som via hulveje, vadesteder og broer forbandt byer eller førte til færgesteder. Disse veje kunne store dele af året være umulige at forcere – men: "Posten skal frem!" – gerne ad fremkommelige veje.

Postvæsnets persontransporter. Diligencer, ekstrapost og dagvogne

Der var 3 slags offentlige persontransporter på landevejene: 1) Den "agende post" med store åbne vogne, som i 1830erne erstattedes af "Personposten" - eller "Diligencen", som var lukkede karosser med plads til 6-10 passagerer. De kørte ad faste ruter og til faste tider, men ikke nødvendigvis hver dag. 2) Velhavere kunne leje en "ekstrapost" kørt af en postillon, og endelig var der 3) "Dagvogne". Åbne eller lukkede vogne, som kørtes for postvæsnets af private vognmænd med breve, pakker og passagerer ad faste ruter (som de rutebiler, der siden afløste dem). Mens diligencer og ekstraposter mistede deres betydning ved jernbanernes fremkomst i slutningen af 1800-årene, oplevede Dagvognene en opblomstring, (som kulminerede i 1906) idet de muliggjorde en regelmæssig befordring mellem landdistrikterne og jernbanestationerne. Denne rolle overtog det stigende antal små privatbaner i 1900-tallets første årtier indtil disse også blev udkonkurrerede af rutebiler (som i de seneste årtier udkonkurreres af privatbilismen).

På kortet »Offentlige rejseruter ca.1895« (se Slægts-Tidende nr.29, dec. 2013 s.11 – også udleveret ved Slægtstemaaftenen den 23.okt.2013) ses, at det i slutningen af 1800-tallet var de tyndere befolkede landsdele: Midt-og Vestjylland, Thy og Vendsyssel samt Vestfyn og Vestsjælland, som stadig var henvist til dagvognbetjening.

Referat fra medlemsmøde den 13. januar 2014

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet. 35 medlemmer deltog.

Af Niels Thomsen, sekretær.

Tema: "Hvordan slægtsforsker vi i Norden?" ved Gitte Bergendorff Høstbo, slægtsforsker, fhv. formand for SSF, København.

Meddelelser

Formanden bød på bestyrelsens vegne medlemmerne et godt nytår. Måske vil 2014 omfatte en flytning af arkivet og dermed berøres vores mødelokalefaciliteter, men ingen ved noget endnu.

Medlemmernes "10 min."

Jesper fortalte om "Navere" og en naver-begravelse i Helsingør dec. 2013. (Se artiklen om navere på side 15).

Foredrag: Hvordan slægtsforsker vi i Norden

Gitte (billedet) har primært søgt sin slægt i de nordiske lande inkl. Island, Færøerne, England og USA og med forgreninger til det meste af verden.

Foredraget var baseret på en PowerPoint præsentation af næsten 200 billeder med en fortælling/forklaring til hvert eneste, hvorfor der ikke her kan redegøres for mange af detaljerne.

Hendes budskab var, at vi bare skulle gå i gang med at søge på nettet, skulle bare kaste os ud i det.

Hendes farmor havde fortalt historien om, at der i slægten var to riddere, der var kommet hertil fra Tyskland og om den svenske oldemors gule ærter. De to riddere viste sig nu at være to daglejere, der var kommet herop, hvilket måske ikke var så spændende. En tipoldemor, der på ryggen havde båret tipoldefar med hjerteproblemer ned fra fjeldet og ind til sygehuset i Thorshavn. Ja, historierne/beretningerne fortsatte.

Fortællingerne havde givet hende ”blod på tanden” til at dykke ned i beretningerne og på den måde få noget kød på skelettet.

Hun henviste til de tre store slægtshistoriske foreninger med hjemmesider i Danmark:

- DIS-Danmark med: www.slaegtogdata.dk
- Sammenslutningen af Slægtshistoriske Foreninger = SSF: www.ssf.dk
- Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie: www.genealogi.dk

Hertil kommer:

- Slægtshistorisk Forening for Storkøbenhavn: www.genealogi-kbh.dk
- Organisationen ”DanishfamilySearch”

Obs: www.danishfamilysearch.dk har ikke noget med mormonernes ”FamilySearch” at gøre, og Gitte Høstbo ville ikke anbefale den. Det tydelige navnesammenfald var i sig selv problematisk. (Prøv den alligevel!)

Ovennævnte 4 første hjemmesider blev gennemgået med masser af nyttige tips. Stadig med opfordringen til selv at gå på jagt.

Så var det **NORGE**s tur. Her nævntes følgende arkiver:

Digitalarkivet - www.digitalarkivet.uib.no - Norske kilder (kirkebøger, folketællinger, tinglysninger, skifter) indscannet i høj kvalitet i farver og god indeksering af siderne, så de er nemme at finde rundt i. Kirkebøger der indeholder så specielle grupper som spedalske personer, dem der var udvandret til USA og forlovererklæringer (ingen lovlig hindring for ægteskab mellem 2 personer), – som vel kan sidestilles med de tidligere erklæringer ved trolovelser (1799) – og siden ægteskabs-lysninger (til 1970)?

Finland, Island og Færøerne

Her er det problem, at kirkebøger er affattet på deres egne sprog, sagde Gitte Høstbo, men »Slægts-Tidende« har gravet lidt dybere:

FÆRØERNE er en del af det danske monarki og skriftsproget var indtil 1937/38: Dansk. De farveindscannede færøske kirkebøger, folketællinger, skifteprotokoller, fæsteprotokoller mm. til begyndelsen af 1900-tallet, er ført på dansk i almindelige danske kirkebøger og folketællingsskemaer. De er tilgængelige på **Det færøske landsarkiv** / »Landsskjalasavnið«s hjemmeside: www.history.fo

ISLAND

Det islandske Nationalarkiv / Þjóðskjalasafn Íslands www.skjalasafn.is har lagt indtastede og søgbare folketællinger (1703-1920) på sin hjemmeside (Tryk på det danske flag, for delvis oversættelse til dansk). Den store islandske persondatabase, som prøver at omfatte de sidste 1200 års islændinge, er desværre kun tilgængelig for islandske statsborgere eller personer bosat i Island med islandsk ID-nummer (kennitala).

GRØNLAND

Grønlands Nationalarkiv har på www.arkiv.gl lagt indscannede (dansksprogede) kirkebøger ud med grundige vejledninger på dansk.

FINLAND

Arkivverket /Arkistolaitos www.arkisto.fi skriver (på svensk): Sedan början av 2014 finns även det digitaliserade material som är 100–125 år gammalt tillgängligt i arkivverkets Digitalarkiv. Förändringen gäller material som har utarbetats 1913 eller tidigare och som tidigare varit visningsbegränsat.

Det finske »Digitala arkiv« ses (svensksproget) på www.digi.narc.fi/digi/?lang=sv_se

SVERIGE

Under Riksarkivet sorterer Svenske Arkivinformation med adressen: <http://sok.riksarkivet.se>

Det kræver "Användarnamn" og "Lösenord" at logge sig ind i SVAR's Digitala forskarsalen. I Sverige skal der betales for at benytte de forskellige hjemmesider. (– men: spørg formanden).

Arkivdigital www.arkivdigital.se tilbyder, mod abonnement, et kig i 46 millioner farveindscannede kilder. Der tilbydes en gratis demoversion.

Gitte havde fundet frem til Guldsmeden Gustav Bergendorff, der havde fremstillet flere alterkalke til svenske kirker, og hun fortalte morsomt om, hvordan det på en tur til Sverige var lykkedes for hende, at få en af disse at se.

Slægt & Data fra DIS-Danmark har i nr. 2, år 2013 en artikel ”Slægtsforskning i Sverige” som også bør besøges, hvis man gør i Sverige.

ENGLAND og IRLAND

Hjemmeside: www.genuki.org.uk (GENealogy United Kingdom and Ireland). Der er mange sites, som ikke er gratis, og så er det oven i købet en rodet landhandel at finde rundt i. www.societyofgenealogists.com har 2,5 millioner registreringer af kriminelle.

Udvandrede og Indvandrede

Søgninger i databaser kan nås gennem Dansk Data Arkiv www.ddd.dda.dk.

Vælges udvandrede kommer du til: »Det danske udvandrerkiv«

www.emiarch.dk. Vælges indvandrede kommer du til »Immigrantmuseet«

– www.immigrantmuseet.dk/index.php?page=databases. Det drives af Furesø museer. Her kan findes oplysninger om personer, som fik Arbejdsophold (1812-1924) - Indfødsret (1776-1960) eller blev udvist (1873-1919)

Indvandrede til USA via Ellis Island, New York kan søges på www.ellisland.org.

For at se de indscannede passagerlister kræves bare et gratis “sign in”.

En af de måder Gitte greb forskningen an på

Gitte sendte omkring 1500 breve til personer med familienavnet Bergendorff i bl.a. Danmark, Sverige og Amerika. Det gav masser af respons med breve og billeder.

Et familietræ i Danmark i 2002 med familien Bergendorff blev det også til. 6 år senere holdtes et lignende Bergendorff-træ i USA, hvor landet også blev gennemrejst på jagt efter mere. Resultatet var blandt andet billeder af mange gravstene og et besøg hos mormonerne i Utah.

Referat fra slægtstemaaften den 22. jan. 2014

17 medlemmer deltog.

Af Niels Thomsen, sekretær.

Tema: ”**Tydning af medlemmernes "umulige" tekster med gotisk håndskrift**” ved bestyrelsen.

Jesper havde modtaget flere "umulige tekster" og suppleret med nogle, så vi fik forelagt 6 tekster fra forskellige kilder:

- 1) Et kirkebogsopslag fra Tønder: »Tauf-Register« 1805. Skrevet på tysk og med latinske datoangivelser.
- 2) Kirkebogsopslag fra Gamtofte, Odense amt: »Fødte Qvindekjøn« 1854, hvor begrebet "Pattemd" = Patte-Moder, forekom.
- 3) Stenalt gods. Randers amt. Fæstebrev fra 1789. Det indeholdt de faste formuleringer om pligter og rettigheder

- 4) Københavns Brændevinsbrænderlaug. Borgerskab 1785. Om lavets besigtigelse af et brændevinsbrænderværk
- 5) Kirkebogsopslag fra Aasted sogn, Hjørring amt. Vielse 1791 om vielse af et natmandspar, som uden at være gift havde flakket om i 7 år og fået 3 uægte børn. Den sag havde både biskoppen og kongen fået forelagt.
- 6) Odense Tugthus. »Bog over tugthusfangerne«. Maren Andersdatter blev i 1752 "dømt livstid" for utugtigt levned efter at hendes mand havde forladt hende for 11 år siden. Selv havde hun en anden forklaring for sin påståede utugt.

Teksterne blev uddelt på tryk og efter 5-6 minutters selvstudium af hver, blev de gennemgået i fællesskab. Transskriptioner blev udleveret ved udgangen til videre øvelses-studium hjemme.

Referat fra medlemsmøde den 10. februar 2014

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet. 36 medlemmer deltog.

Af Niels Thomsen, sekretær.

Meddelelser.

Foreningen har modtaget La Cour's "Danske Gaarde" 1'samling, der omfatter gårde på Sjælland og Bornholm.

J.C.B. la Cour udsendte 1906–18 tre samlinger *Danske Gaarde*, hver på fire svære bind. Værket giver en skildring af alle landets større og mellemstore landbrug. De er normalt illustreret med et foto af gården. Et værk der er værd at kende! – Men da det samlede værk består af 12 tykke bind og det kan ses på folkebibliotekerne i Fredericia, Middelfart, Kolding og Vejle, vil dette enkeltbind ikke blive indlemmet i vores bibliotek

En røst fra salen meddelte, at ovennævnte bøger i dag findes på nettet. Det ser ud til kun at være nogle enkelte tilfældige bind. Gå på folkebiblioteket, hvor de har det hele!

Medlemmernes "10 min.":

Jesper havde i en arkivæske fundet et stykke pap, formentlig anvendt som adskillelse mellem arkivalier, hvorpå der var en del af en annonce fra en dansk agent for et udvandrerselskab, der formidlede emigrationsrejser til (USA og) Canada. Rejsen og indrejsebetingelser til Canada var omtalt. Fri transport og forplejning på rejsen til bestemmelsesstederne i Canada, som er et land med et klima der ligner vores!

I tilknytning til aftenens emne oplyses, at »Forlaget Odense bys museer« har udgivet 3 bøger om skandinaviske efterkommere i USA.

Og så aftenens clou: **Foredragsholder**, Torben Tvorup Christensen, cand.mag., Det danske udvanderarkiv, Aalborg, **dukkede ikke op**. Han skulle have fortalt om

”Udvandrerskæbner – hvem var udvandrerne og hvordan gik det dem i det fremmede?”

Det er ikke oplevet tidligere! Jesper havde sidste gang for en uges tid siden henvendt sig til ham pr. mail, men ikke modtaget noget svar. En henvendelse fra Folkeuniversitetet havde heller ikke givet resultat.

Hvad gør man så? **Henning Karlby** kunne heldigvis ryste et lille foredrag ud af ærmet om **DAISY**, blandt andet nogle af de sidste nyheder.

Henning gennemgik en søgning efter en person på lægdsrullerne. Rullerne er for de flestes vedkommende nu på nettet. Nedenfor er vist Hennings forklaring på en søgning.

Som eksempel har jeg benyttet min farfar Hans Christian Thomsen, der er født 18. marts 1855. Forventes at være indskrevet i lægdsrulle i 1873 i Albæk sogn i Vendsyssel. Hans fars navn er Hans Heinrich Thomsen.

Sådan søger man i lægdsruller på nettet:

Åbn: www.sa.dk (Statens arkivers forside) > Vælg i øverste menulinje: Mest brugte arkivalier > Vælg: Lægdsruller.

Rul (langt) ned til: Hjælpemidler, klik på: Hjælpemidler til lægdsruller.

Under: Fra sogn til lægd klikkes på Sognefortegnelsen (pdf).

I ”Lægdsruller, Sognefortegnelse 1789 – 2012” findes det aktuelle sogn, hvor den unge mand i sit 18. år er optaget i lægdsrullen.

Notér sognregistrets oplysning om udskrivningskreds / - distrikt samt lægdsnummer, – i dette tilfælde: Albæk sogn. 1862-1913 **5. udskr. Lægd 464**.

Vend tilbage til siden lægdsruller. (lægdsruller og søruller – en vejledning under ”Mest brugte arkivalier”).

Rul (langt) ned til: Find Lægdsruller via Arkivalieronline, klik på Find lægdsruller via Arkivalieronline.

Under Arkivalieronline klikkes på: Find lægdsruller her.

Der dukker nu en oversigt over arkivalieronline's indscannede lægdsruller op.

Det var 5. udskr. kreds, der skulle bruges. Klik på: Lægdsruller (landruller), 5. udskrivningskreds 1860-1931

Her er 377 fysiske enheder. > Rul ned til året hvor Hans Christian er 18 år, altså 1873.

Finder: 5.U-66 1873 Y Tilgangsrulle 332 til 1873 Y Tilgangsrulle 580 (altså 5. udskrivningskreds, enhed nr. 66, året 1873, lægd nr. 332 til 580).

Klikker på: Læs arkivalier her.

I yderste kolonne til venstre kommer: 1873; Y Tilgangsrulle; 332 - 1873; Y Tilgangsrulle; 580. > Min farfar findes under opslag 291. Hans nr. er Y 37.

Yderligere oplysninger: Fødested: Preussen (født i Sydslesvig), fødselsår og -dag: 1855 d. 11/3. Det passer.

Magasinopstillingskoder og forventede ekspeditionstider.

Der vil på DAISY-bestillingen stå en magasinopstillingskode.

For LA Fyn betyder koden: Jb eller Ny at det er **nærmagasin**.

For LA Nørrejylland betyder VGI, VNY eller VEK at det er **nærmagasin**. (VEK ingen ekspedition på lørdage).

For LA Sønderjylland betyder Ahm og AGm at det er **nærmagasin**.

For Rigsarkivet betyder Rig at det er **nærmagasin**.

Øvrige arkivalier ligger på fjernmagasin.

Ved bestilling på DAISY vil man få vist forventet ekspeditionstid til arkivalierne ligger på læsesalen.

Referat fra slægtstemaaften den 26. februar 2014

23 medlemmer deltog

Af Niels Thomsen, sekretær

Tema: ”**Medlemmernes slægtsbøger/erindringer**” ved Jonna Qvortrup og Niels Thomsen.

Der var i alt indlæg fra 5 medlemmer med hver deres måde at angribe emnet på.

1.

Niels Thomsen indledte, og fortalte om erindringskrivning.

Hvordan griber man det an?

Som det første skal du gennemtænke, hvad skal dine skriverier ende med?

Hvem vil jeg skrive til og hvad vil jeg skrive om?

Skal det skrives i kronologisk orden?

De ældre i familien er de første man skal konsultere. Hvor længe

har vi dem?

Indsamling af stof foregår via gamle familiealbums og billeder, breve, dagbøger, gamle aviser og historiske beretninger. Husk at nedskrive stikord når man i det daglige, lige kommer til at tænke på en situation, der skal med.

Nu er hele projektet tænkt igennem, og skrivningen kan begynde.

Indret et egnet sted at sidde med arbejdet, ikke en masse unødvendig baggrundsstøj. Vil du helst sidde alene og skrive?

Start med en disposition med overskrifter for de enkelte kapitler. PC`eren er i dag en uundværlig hjælp. I første omgang skal man bare skrive ”lige ud ad landevejen” uden at tænke på tegnsætning, stavning og redigering. Det kommer senere.

Brug billeder i nødvendigt omfang, de fortæller ofte mere end hvad man kan beskrive.

Vi kommer nu til redigering af det skrevne. Gennemlæs teksten grundigt, flyt rundt på kapitler og afsnit, ret stave- og kommafejl.

De i vort talesprog ofte benyttede fyld-ord (jo, så, måske, også, ligesom etc.) skal vi undgå i det skrevne. Tryk Ctrl + B. Så kommer et vindue i venstre side, hvor man skriver det ord man ønsker undersøgt. Ofte kan ordet undværes i det skrevne?

Lad evt. en ægtefælle, søster eller bror gennemlæse det skrevne. De kan supplere/korrigere det skrevne.

Og hvad skal der ske med det skrevne? Skal det udgives eller gemmes i kommodeskuffen?

Udgivelse i bogform er generelt kostbart ved små serier. Her skal nævnes nogle muligheder:

1. "Print om demand" gennem forlagene "Books on demand" eller "Under-skoven" Beregnet på små serier. Bogen får et ISBN-nummer (d.v.s. den er gemt for eftertiden), bogtrykkeren aflever 2 eksemplarer til rigsarkivet.
2. Som e-bog gennem Saxo Publish. (Slægt & Data, nr. 3, 2013 side 33).
3. Via sin egen hjemmeside.

Skriv også om det der sker helt op til i dag, for husk: *Dagen i dag, er historie i morgen.*

2.

Herefter er det **Jonna Qvortrups** tur til at berette, først om hendes svigermor. En slægtsbog udarbejdet af Anearkivet i Fredericia.

Herefter hæftet "Hvad mor fortalte" et hæfte som Jonna fik af sin mors fætter ved et træf med kartoffeltyskere.

Til slut et hæfte med Jonnas fars søskende. Det var en billedcollage med billeder, avisudklip, dødsannoncer,

gravsten og sange.

Det problem med at et billede ikke siger meget, med mindre der står årstal og navn på personerne på billedet, havde Jonna løst ved at lægge et stykke gennemsigtigt papir over billedet og aftegne silhuetterne af personerne. Efterfølgende kan navnene på de enkelte personer noteres på det gennemsigtige papir. Det er én af måderne, man kan benytte, for at give billederne "værdi for eftertiden".

3.

Jens Bondesen havde lavet en slægtsbog over bedsteforældrene på hans mors side.

Jens havde startet slægtsbogen op ved at sende 100 breve ud til personer, der var relevante for bedsteforældrenes liv. Alle svarede tilbage, det var flot.

Jens havde selv printet bogen ud. Den udkom først i et oplag, og efterfølgende med endnu en udgave med de tilføjelser, der dukker op hen ad vejen.

4.

John W. Rasmussen omtalte sin måde at angribe erindringsskrivningen på. For at lære nogle teknikker omkring erindringsskrivning havde John bl.a. været på et

højskolekursus, deltaget i en skrivegruppe i Kolding samt deltaget i en gruppe på Tavlhøjcentret i Taulov.

For at huske de emner, der dukker op over døgnet, har han en cigarkasse, hvori alle de stikord/emner, der dukker op, bliver gemt for senere bearbejdning.

John valgte en lidt anden fremgangsmåde i forbindelse med skrivningen, startede ikke umiddelbart med en slægtsbog. Når en person var fundet, gerne en med et spændende/utraditionelt livsforløb, blev personens livslinje tegnet op, gående fra fødsel til død. Når der, under den almindelige slægtsforskning, dukkede beretninger/oplysninger op om personen, blev de noteret på det sted på livslinjen, hvor de hørte til.

Var der små historier omkring en person, som kunne være interessante at publicere, blev de samlet i et lille hæfte (pixie-bog). Var der efterhånden blevet til mange pixie-bøger omkring personen, var der til en hel slægtsbog. Bogen skulle nu kun produceres, indholdet var allerede skrevet.

5.

Sidste foredrag var af **Henning Karlby**, der ikke benytter et traditionelt slægtsforskningsprogram til sine slægtsdata, men et almindeligt Excel-regneark. Historier/beretninger om de enkelte personer skrives i Word-filer, der tilknyttes de enkelte personer i regnearket. Henning skriver også flere små-historier, der siden kan samles som en slægtsbog.

Henning nævnte en ting vi vist alle har oplevet. Ældre, der er blevet demente. De husker ofte ting fra deres yngre år, og de vil normalt gerne fortælle om det. Udnyt det, de fleste fortæller gerne, og føler sig værdsat, fordi de kan bidrage med noget.

Til trykning af billeder (og tekst), kan benyttes enten offset tryk eller digitalt tryk. Ved små oplag er den digitale teknik den billigste at benytte.

Nogle informationer omkring DIS-Danmark:

Via DIS-Danmark kan man i deres arkiv gemme sit materiale.

Egen hjemmeside kan gratis laves via deres hjemmeside (forudsat man er medlem af DIS-Danmark).

Se også **Oda Løgager Skou Andersens** inspirerende artikel med "husketræet" i SLÆGTEN nr.44. Juli 2011: "Vi er selv historie".

Referatet fra generalforsamlingen den 10. marts 2014

- kan ses på hjemmesiden www.trekanten-slaegt.dk > "Foreningen" eller "Læs om foreningens aktiviteter her" > "Ordinær generalforsamling".

Vandrende håndværkssvende – bl.a. NAVERE

Af Jesper Ratjen, formand TSF

Mesterlære

Hvis man vil lære noget, må man sætte sig i forbindelse med nogle, som véd noget og kan noget.

Indenfor håndværksfagene har mesterlære været en århundred-gammel metode. Efter et antal læreår (3-5 år) kunne lærlingen aflægge svendeprøve i sit fag og blive svend.

Lavstiden

Købstædernes håndværkslav var sammenslutninger af fagfæller, som var indbyrdes forpligtede til at yde hinanden hjælp og støtte, men de regulerede også tilgangen til faget. Da mestrene, i modsætning til byen og kunderne, kunne have en egeninteresse i at holde konkurrenter ude, var de under regulerende tilsyn fra byens øvrighed. Måske derfor kunne en håndværker ikke vælges til byens råd. Lavene vogtede nidkært over at ingen, som ikke var faglærte indenfor lavet eller uden lavets tilladelse, udførte håndværksarbejde. Lavet kunne foranstalte deciderede klapjagter på disse "bønhase" (Buhnehasen / loftsharer – slang for katte) og "fuskere", som i det skjulte udførte uautoriseret håndværksarbejde.

Lavets protokoller

Indtil næringsfrihedslovens (1857) ikrafttrædelse 1862 var det håndværkslavene som styrede oplæringen. Lærlingen indgik en kontrakt med mester og blev indskrevet i lavets »drengeprotokol«.

Efter læreårene og aflagt svendeprøve og gennemførelse af en hårdhændet indvielsesceremoni (fx. snedkernes og tømrernes "behøvling"), hvor også lavets "zünftige" tiltaler ("Grussen") blev indlært, blev svenden indskrevet i "svendeprotokollen" og der kunne udstedes et kunstfærdigt svendebrev ("Kundschaft").

Zünften

"Zünft" = lav – Begrebet "zünftig" – betyder: I overensstemmelse med lavets forskrifter ("Handwerksgewohnheit"). Zünftigkeit indebar en række for de enkelte håndværksfag særegne (faktisk også sære) ritualer og tiltaleformer, som skulle håndhæves for "håndværkets æres skyld" og for sammenholdet mellem fagfæller og for at udskille snydere. Zünften kom til Danmark omkring 1600 med de mange tyske bygningshåndværkere, som indkaldtes til kongernes og rige herremænds byggerier. Det zünftige sprog blev derfor tysk – eller en afart af tysk. De danske håndværkslav blev "zünftige" og svendene kunne ikke begå sig andre steder, hvis de ikke optrådte zünftigt. Den arbejdssøgende svend skulle f.eks. henvende sig til fremmede mestre med de 3 øverste knapper i frakken knuppet og tiltale ham: "Mit Gunst! . . ."

På valslen

En mester kunne ikke beholde og beskæftige alle de svende, han udlærte. Det var derfor nødvendigt, at svendene søgte arbejde andetsteds; hos andre mestre i andre byer og især i det sydlige udland. Da svendene i almindelighed var ugifte, var de frie til at gå. Gifte svende – viverkarle ("Weiberkerlen") – blev ringeagtede og måtte tage til takke med de dårligste forhold på værkstedet. Det zünftige navn for svendenes vandring var "at gå på valslen" ("Auf der Walze gehen"). En svend, som havde været på valslen havde større erfaring og kunne mere – og blev derfor foretrukket, hvis en mester skulle antage en svend.

De vandrende svende blev naturligvis også drevet af eventyrlyst.

Navere og Fremde

Førend svenden drog på valslen skulle han "fremmedskrives" i lavet. (Derfor kaldes tyske vandrende svende: "Fremde"). En skandinavisk vandrende svend kaldes: "Naver" – En forkortelse af skandinaver. (Anvendelse af benævnelsen "Naver" om alle vandrende håndværkssvende er derfor ukorrekt – men desværre udbredt!).

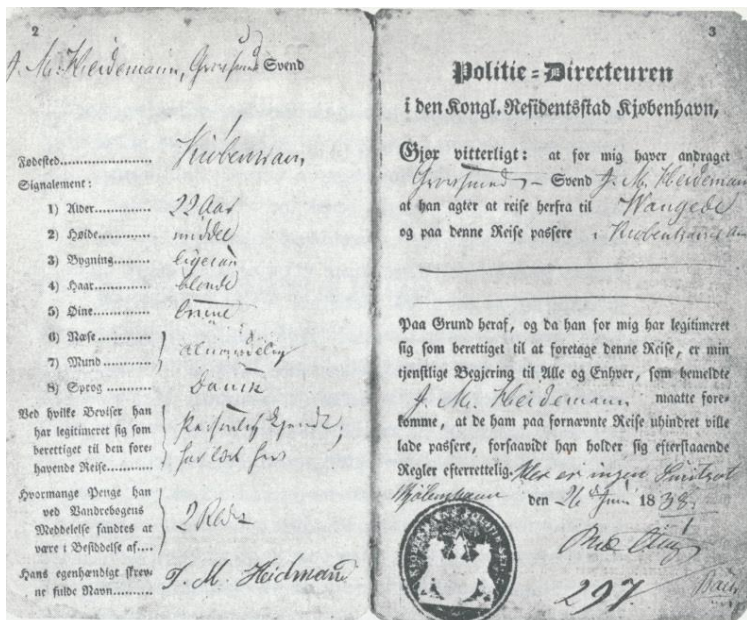
På valslen i »3 år og 1 dag«

At være "fremmedskrevet" betød, at svenden i en periode af 3 år og 1 dag skulle holde sig på mere end 50 km afstand fra sit hjemsted. Zünften påbød endvidere, at han skulle arbejde hos så mange mestre, som muligt og ikke måtte blive mere end 6 måneder noget sted.

Pas og vandrebog

Alle, som rejste i Danmark, skulle siden 1650erne være forsynet med »pas« udstedt af præsten, Københavns Overpræsident eller politimesteren/byfogeden. Passene angav en rejserute og skulle forevises og viseres af myndighederne i købstæder og overfartsteder, som passeredes på rejsen. Viseringerne blev indskrevet i "pasprotokoller". Pastvang for danskere ved indenlandske rejser blev ophævet 1862, mens udlændinge skulle have pas indtil 1875. Arbejdssøgende udlændinge skulle i stedet have en »opholdsbog«.

Efter kgl. forordning 1828 skulle vandrende svende – danske såvel som udenlandske – også være i besiddelse af en »vandrebog« (af navere kaldet "flippen"). I den indskrev politimyndighederne, i de passerede byer, pasviseringerne. Og mestrene, de arbejdede for, skulle notere i hvilket tidsrum, de havde arbejdet på værkstedet. Undervejs fra by til by måtte de på landet kun tage ophold for forfriskning og hvile og de måtte ikke tigge eller tage imod almisser.

Vandrebog for grovsmesvend J.M.Heidemann udstedt af Kjøbenhavns Politie-Directeur 1838

Note: Pas og vandrebøger er – ligesom skudsmålssøger – private, personlige dokumenter, som kun undtagelsesvis er blevet afleveret.

Statens arkiver (Daisy) ser ud til at have 3-400 personlige vandrebøger bevaret, hvilket jo er et forsvindende antal i forhold til de mange tusinde, der er udstedt. (Bemærk, at afgangshold fra skoler kunne have en bog, som blev sendt på omgang mellem dimittenderne (eleverne, red.). De kaldes også "vandrebøger"). En søgning på "Danpa" gav nogle hundrede håndværker-vandrebøger

De kom vidt omkring

Svendene fra Skandinavien fulgte som regel bestemte rejseruter gennem egne, hvor der jævnligt var arbejde at få: Ned over grænsen til Hamborg og videre over Hannover til Köln og ned langs Rhinen, ind i Schweiz til Basel og Zürich og derfra til München og Wien inden turen igen gik nordover over Prag, Dresden og Berlin

og så hjem igen. Så skulle der gerne være gået mindst "3 år og 1 dag". Naturligvis kunne den enkelte vandrende svensks rejserute alt efter fag, interesser og arbejdsmuligheder, afvige betydeligt fra den her angivne.

Jul i Betlehem

Arbejde i Konstantinopel, jul i Betlehem, påske i Rom, forlovelse i Bern, verdensudstilling i Paris

En rejsedagbog for en dansk snedkersvend på valsen 1897-1900 fortæller f.eks., at han efter at have tilbagelagt en tilsvarende rejserute, forlod Wien i okt.1898; vandrede gennem Ungarn, sejlede over Sortehavet til Konstantinopel, hvor han efter en månedstids arbejde rejste videre med skib til Jaffa for at være i Betlehem juleaften. Påskedag 1899 er han i Rom og skal videre til Venedig. Herfra går turen nordpå over Alperne og rundt i Schweiz og ender i Bern i nov. 1899, hvor han arbejder og forlover sig med værtindens datter, men vil en afstikker til Verdensudstillingen i Paris i april 1900, hvor han får arbejde nogle uger inden han via Bern i juli 1900 – uden den forlovede – tager hjem til den fædrene gård i Gedved for at etablere værksted der. 3 år og 3 måneder på valsen har givet ham mange arbejds erfaringer og turistmæssige oplevelser. Han var utrolig dygtig til intarsia-arbejder (udsmynkningsarbejde, red.) hvilket nok mere er et produkt af det lærte på valsen end af læretiden i Aalborg.

Skandinaviske foreninger

Når mange skandinaver færdedes i fremmedsprogede lande, er det naturligt at de søgte at mødes til socialt samvær og for at udveksle erfaringer om arbejdsmuligheder og -vilkår. I 1880 stiftedes »Skandinavisk Forening Zürich« og siden kom adskillige flere til i Schweiz og Tyskland.

Gåsegang i Berlin

Den ovenfor nævnte danske snedkersvend fortæller om en oplevelse i Berlin i juli 1897: "Sidste Lørdag Aften var jeg til Møde i Dansk Forening, hvilket gik meget gemytligt til. Da vi saa gik hjem skulle vi gaa i Gaasegang, hvilket er en yndet Sport i de skandinaviske Foreninger hernede, men det havde vi nær kommet galt fra, thi som vi gik allerbedst kom en Politibetjent og tog Anføreren med. Imidlertid

sludrede han saadan med Betjente, at vi slap med Skrækken. Han foreholdt ham det praktiske i at gaa efter hinanden i stedet for at gaa ved Siden af hinanden og spærre Gaden."

C.U.K. – Navernes sammenslutning fra 1899

Traditionelt var zünftrige svende, som henvendte sig til en mester uden at kunne få arbejde, som kompensation og overlevelsesgrundlag, berettigede til at modtage en "Geschenk". Et mindre pengebeløb eller lidt mad – et rundstykke, et æg eller lignende. Det kunne være et stort problem for mestrene i de mest besøgte byer at udrede en passende "Geschenk" til det efterhånden stigende antal vandrende svende. Det lykkedes i 1899 "beregste håndværkere fra Skandinavien" (Navere) fra de skandinaviske foreninger i Schweiz at stifte en "Central understøttelseskasse" – C.U.K. Indtil 2.verdenskrig styredes foreningen fra Schweiz, men bestyrelsen er siden flyttet til Danmark, hvor den kan besøges på Naverne-CUK.dk

(fortsættelse følger)

I Slægts-Tidende nr. 22 fra sept. 2011 kan læses en farverig beskrivelse af lavstiden.

Medlemstilbud

Syrefri æsker (Rigsarkivets model) og kuverter til sikker opbevaring af originaldokumenter og – fotos er hjemtaget og sælges til medlemmer til konkurrencedygtige priser

Arkivæske – folio, 1 stk. á 16 kr.

Arkivæske – A4, 1 stk. á 14 kr. (udsolgt)

Kuverter – A4, 5 stk. á 12 kr.

Kuverter – A5, 5 stk. á 8 kr.

Bestilles hos formanden og udleveres straks efter betaling hos kassereren.

Den nye bestyrelse 2014/2015

Fra venstre: Kai Aurbo, Jens Christian Bruun-Toft, Jesper Ratjen, Niels Thomsen.
Siddende: Hanne Olsen, Jonna Qvortrup, Karen Petersen.

